

houding zich wijzigt. Het portret van zijne lezende vrouw, toen (in '73) nog Mlle Victoria Dubourg, heeft al de ingetogenheid van zijn kunst, in de donkere kleeding met het blauwe dasje, de gedempte fond, het zachte rood van een stoel, de fijne handen, de neergeslagen oogleden. Maar welk een winst aan stelligheid en tegelijk aan sublimering van de vroegere qualiteiten heeft hij bereikt in het portret van Eva Callimaki—Catargi, geschilderd in 1881. De grijzen zijn hier in den rijkdom van schakeeringen tusschen grauw en wit beter dan hij ze ooit te voren gaf. Hoe zuiver wist hij in dit frontale portret de terughouding te bewaren en den beschouwer te overtuigen van schroom tegenover dit leven. Maar nog schooner wellicht is het portret, dat hij in 1882 van zijn schoonzuster Charlotte Dubourg schildert. Zooals dikwijls bij Fantin is de fond stil effen grijs (afgepuimd); het Fransche-soldaten-blauw van de robe krijgt er een fijne werking door, zoo ook de vergeetmijnetjes in het hoedje. De warmere toon is hier het rood (als van zwart-roode rozen) in canapee en waaier. Alles is heel dun geschilderd. Gaafheid, gratie en eenvoud zijn de durende waarden in deze beeltenis.

Tot de portretkunst van *Fant*in kunnen ook gerekend worden, de vijf groote groepen van tijdgenooten, die hij in '64, '65, '69/70, '72 en '85 heeft geschilderd. De aanleiding tot drie van deze werken (*Hommage à Delacroix*, *le Toast* en *le Coin de Table*) was zijn behoefte aan vereering en erkenning.

Als jonge man van 28 jaar, gloeiende van vereering voor Delacroix, vond hij het gebrek aan werkelijk eerbetoon bij de begrafenis zoo'n smaad, dat hij op zijne wijze beter wilde getuigen, door eenige tijdgenooten, bekend door hunne waardeering, tot een groep te vereenigen om het portret van den gestorven schilder. Baudelaire gaf hem aan, de lijnen voor eene apothéose, doch het toevallig zien van een copy van een Frans-Hals-groep deed hem besluiten zijn getuigenis te schilderen door middel van portretten van levende tijdgenooten. Het doek werd aangenomen voor den salon van 1864. Het heeft nog niet de vastheid en de beteekenis van de latere groote groepen; de groepeerings is goed wat de massa betreft, maar een eenheid is toch niet bereikt. Het zijn ieder voor zich goed geschilderde koppen, maar de indruk van het volle leven is niet zoo overtuigend, dat het de stijfheid en den eenigszins kunstmatigen opzet kan doen vergeten.

„*Le Toast*” werd eene mislukking. Het zou worden een toast op de *Waarheid*. Whistler wilde gaarne op de mooiste plaats komen in een Chineesch costuum! Het doek kwam op den salon van 1865 te hangen, werd door de critiek hevig aangevallen („une femme nue avec des gens à table, c'est incroyable!”) en Fantin, verslagen en gekrenkt, vol zelfverwijt, vernietigde het doek en behield er drie koppen van (Whistler, Vollon en zich zelf).

Pas in '72 waagde hij eene nieuwe poging te doen, thans om te getuigen